

İhsan Doğramacı: Dünya Çocuklarının, Gençlerinin ve Hepimizin Büyük Kaybı

İhsan Doğramacı: Great Loss for the World's Children, Youth, and Humanity

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi lost its founder, Prof. İhsan Doğramacı, father of modern pediatrics in Turkey, on Thursday, February 25, 2010, at Hacettepe University Hospital where he was being treated.

Professor İhsan Doğramacı was born 95 years ago in Erbil, northern Iraq, which was then part of the Ottoman Empire. As the son of an influential Turkmen family, his background was intimately linked to the history and heritage of the Empire. His father, Ali Pasha Doğramacı, was mayor of Erbil, and his mother was the daughter of a representative in the Ottoman parliament.

After completing Turkish primary school in Erbil, he graduated from the Preparatory School of the American University of Beirut and the Faculty of Medicine of Istanbul University. In 1942 he would marry Ayser Süleyman. Her family included a grand vizier of the Empire and a field marshal in the Ottoman Army. Her father, Hikmet Süleyman, served as prime

minister of Iraq in the 1930s. Ayser and İhsan Doğramacı would have three children, Şermin, Ali and Osman.

He trained in pediatrics in Ankara, Turkey, under Professor Albert Eckstein, and in the United States at Harvard University and Washington University in St. Louis. He and his family then settled in Ankara in 1947. The young pediatrician rapidly advanced in the University of Ankara Faculty of Medicine, becoming professor of pediatrics in 1955.

That same year, in Cebeci, an impoverished area of Ankara, he established the Institute of Child Health attached to the University of Ankara, and by 1961 the Institute included Turkey's first university-level schools of nursing, nutrition and dietetics, physical therapy and rehabilitation, and medical technology. He then proceeded to establish the Hacettepe Faculty of Medicine and Health Sciences in 1963, which was a second faculty of medicine within the University of Ankara, and a school of dentistry.

Professor Doğramacı became rector of the University of Ankara in 1963 for a two-year term, followed by two years as president of the Board of Trustees of Middle East Technical University in Ankara. In 1967 the Hacettepe Faculty of Medicine and the other schools under the Institute of Child Health were chartered as a new university, Hacettepe University, today one of the leading institutions of higher education in Turkey. Prof. Doğramacı later played a principal role in establishing Erciyes University in Kayseri, Ondokuzmayıs University in Samsun, Cumhuriyet University in Sivas, and Anadolu University in Eskişehir, as well as the medical faculties in Erzurum and Trabzon. Professor Doğramacı served as the rector of Hacettepe University until 1975. When his term finished, he accepted an appointment as visiting professor of pediatrics at the University of Paris Descartes in 1976-1977.

In 1980 the Turkish government invited Professor Doğramacı to advise on the drafting of a new law governing higher education in the country. His recommendations for restructuring

Turkey's higher education system included establishing a Council of Higher Education, with its president reporting directly to the president of the Republic. He was appointed to head the Council and served 12 years, until 1992.

All this time, the concept of "centers of excellence" served as a guiding idea for his plans. Having founded centers of excellence in medicine, İhsan Doğramacı now began to explore the possibility of establishing a private nonprofit university. His goal was the creation of a great university like those in the United States: Harvard, Columbia, Yale and others of similar stature. He wanted this new university to be the best in Turkey, and beyond that, he wanted it to be one of the fifteen best universities in the world. He envisioned it as a beacon that would attract students and faculty members from all over the world. He realized this dream with the founding of Bilkent University in 1984 after an amendment to Turkey's Constitution allowed the creation of nonprofit institutions of higher education by foundations. Bilkent University was the first of these, and he became president of its Board of Trustees, a position he continued to hold throughout his lifetime.

Professor Doğramacı would eventually establish a total of five philanthropic foundations in Turkey, which in turn gave rise to hospitals and educational institutions. Another of his foundations, the İhsan Doğramacı Family Health Foundation, was created for the benefit of the World Health Organization. It has been awarding a prize regularly since 1983 to individuals who have given distinguished service in the field of family health.

İhsan Doğramacı was active in the fields of medicine and education not only in Turkey, but internationally as well throughout his long lifetime. A true citizen of the world, he was fluent in Arabic, English, French and German in addition to his native Turkish. As early as 1946, while still a research fellow in pediatrics at Washington University in the United States, he had the historic opportunity to be a signatory to the Constitution of the World Health Organization (WHO). Following his return to Turkey, WHO asked him to visit and advise on the establishment of new schools of medicine and health sciences at the

University of Sherbrooke in Quebec, Canada; at the University of Brasilia, in the new capital of Brazil in South America; and in Ife, Nigeria, and Yaoundé, Cameroon, in Africa. He traveled to each of those locations and offered guidance regarding the set-up and development of educational health centers that included medical schools and facilities for training other health personnel. He headed the Turkish delegation to the World Health Assembly (WHO's decision making body) for six years and served as chair of the European Region countries and as vice chair of the Assembly in 1976. Over the years, Professor Doğramacı was a member of the WHO Executive Board and also served on the organization's Global Advisory Committee on Medical Research, Expert Advisory Panel on Health Manpower, Consultative Group on Maternal and Young Child Nutrition, and Programme Advisory Committee in Maternal and Child Health. WHO recognized his contributions by awarding him the Léon Bernard Foundation Prize in 1981 and the Health-for-All Gold Medal in 1997.

Professor Doğramacı was also active in UNICEF, serving on its Executive Board for several decades. He was elected chairman of the organization's Programme Committee for three terms and chairman of the Executive Board for two. In 1995 UNICEF honored him with the Maurice Pate Award. In Turkey, he served as president of the National Committee for UNICEF from 1958 to 2003, and after that as honorary president.

In his own specialty, child health, Professor Doğramacı was chosen as president of the International Pediatric Association (IPA) in 1968. He would lead the IPA for a quarter of a century, in turn as president and executive director. From 1992 on, he held the position of honorary president for life.

While serving as chairman of the Executive Board of UNICEF, Professor Doğramacı became member of the Advisory Board of the International Children's Centre in Paris, and he continued as a Board member from 1970 to 1984. When the ICC in Paris was dissolved in 1999 after 50 years of existence, he reestablished it in Ankara, serving as its president from 1999 to 2006, and thereafter as honorary president.

Prof. Doğramacı was founding editor of *The Turkish Journal of Pediatrics* and *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* which began publication in 1958. Under his leadership, the journals prospered, and he served as editor-in-chief until 1988 and thereafter as honorary editor.

He was author of a large number of scientific articles, chapters and books, mostly dealing with medicine and the health sciences. Five books have been written about his life and accomplishments and published in various countries, in seven languages.

Professor Doğramacı received numerous awards in addition to those already mentioned: National Award for Distinguished Service (Scientific and Technological Research Council of Turkey, 1978), Christopherson Award (American Academy of Pediatrics, 1986), Soranos Award for Science and Friendship (Greece, 1995), "Peace, Justice and Tolerance" Prize (Council of Europe, 1998, sharing the honor with Franz Cardinal König and Simon Wiesenthal), Health and Education Award for Merit (Turkey, 1999), Ministry of Foreign Affairs Distinguished Service Award (Turkey, 2000), Dr. Jushichiro Naito International Childcare Award (Japan, 2004), Turkish Grand National Assembly Honor Prize (2007), Lifetime Achievement Award of Excellence in Global Health (World Federation of Public Health Associations, 2009), and Award of the Islamic Organization for Medical Sciences (2009).

The heads of state of Turkey, Azerbaijan, Iran, the Dominican Republic, Finland, Poland, Estonia and France honored him with the highest decorations of their respective nations: State Medal for Outstanding Merit (Turkey), Order of Haydar Aliyev (Azerbaijan), First Rank Order of Independence (Azerbaijan), Order of Homayoun First Class (Iran), Medal of the Egyptian People's Assembly, State Medal of Merit (Romania), Gran Cruz Placa de Plata de la Orden Heráldica de Cristóbal Colón (Dominican Republic), Gran Oficial, Orden del Mérito de Duarte, Sánchez y Mella (Dominican Republic), First Rank Commander of the Order of the Lion of Finland, First Rank Commander of the Order of Merit of Poland, Order of the Cross of St. Mary's Land (Estonia), Officier de la Légion d'Honneur (France). He was also honored with a Medal of Appreciation by the Iraqi Ministry of Higher

Education and Scientific Research, the Médaille de la Ville de Paris, and the Sevda Cenap And Music Foundation Honor Award Gold Medal (Turkey).

He held honorary doctorates from 27 universities in 14 countries: Glasgow (Scotland), Nice (France), Nebraska (USA), Baghdad (Iraq), Guayaquil (Ecuador), Santo Domingo Autonomous (Dominican Republic), Ain Shams (Egypt), Helsinki (Finland), Soka (Japan), Baku State (Azerbaijan), Azerbaijan Medical, De Montfort (UK), Eastern Mediterranean (Turkish Republic of Northern Cyprus), Jamia Millia Islamia (India), Rome-La Sapienza (Italy), Case Western Reserve (USA), and eleven Turkish universities including Anadolu, Boğaziçi, Istanbul and Marmara Universities.

He was a member of Académie Nationale de Médecine (France), All-India Institute of Medical Sciences (Honorary), American Academy of Pediatrics, Azerbaijan National Academy of Science and Arts, Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina (German National Academy of Sciences), Medical Society of WHO (Honorary), Royal College of Physicians, London (Fellow), National Academy of Medical Sciences (India, Honorary), Royal Aal-al-Bayt Academy (Jordan), Royal College of Paediatrics and Child Health, London (Honorary Founder Fellow), and Société Médicale des Hôpitaux de Paris (Membre Correspondant).

Prof. Doğramacı was the founder of the Turkish National Pediatric Society in 1958. He served as president of the society until 1994 and after that as honorary president.

He was an honorary member of the national pediatric societies of Argentina, Australia, Austria, Britain, Bulgaria, Dominican Republic, Ecuador, Finland, France, Germany, Japan, Jordan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Mexico, Morocco, Poland, Spain, Sweden, Tunisia, Turkmenistan, USA, and Uzbekistan.

Encompassing nearly a century, İhsan Doğramacı's life was characterized by a deep and enduring interest in the needs of young people, whether children in the pediatric wards of hospitals or students in universities. Although Professor Doğramacı was offered the post of minister of foreign affairs and also proposed as prime minister of Turkey, he declined on both occasions in order to concentrate on his work in health and education. His goals

in these areas were both national and global. His commitment to improve health care and education in his homeland, Turkey, was always paralleled by a broader vision which rested on a pragmatic and humanistic understanding of transnational interdependence. Although the circumstances into which he was born and the times in which he lived played a part in the enormous success he achieved, his impact upon Turkey and throughout the world derived ultimately from his focus on a set of ideas and ideals and a personal strength of will that drove him ever forward to achieve what he saw as necessary and beneficial. Prof. İhsan Doğramacı will always be remembered for his contributions to health care and higher education in Turkey, and in the world.

* * *

İhsan Doğramacı, 3 Nisan 1915'te, o zamanlar Osmanlı İmparatorluğu'nun parçası olan Kuzey Irak'ın Erbil şehrinde Kale Mahallesi'nde dünyaya geldi. Nüfuzlu bir Türkmen aileden geliyordu. Babası Doğramacızade Ali Paşa da Erbil belediye başkanı idi. Annesi İsmet Hanım, uzun yıllar Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda Kerkük mebusu olarak görev yapmış Kırdarzade Mehmet Ali Bey'in kızıydı.

İlk öğrenimini Erbil İptidaiyesi'nde, orta öğrenimini Beyrut'ta Beyrut Amerikan Üniversitesi'ne bağlı International College'de 1932'de tamamladı. Daha sonra Bağdat'a ailesinin yanına dönerek Edinburg Üniversitesi Tıp Fakültesi müfredatını uygulayan ve İngiliz öğretim üyelerinin çalıştığı Bağdat Tıp Fakültesi'ne üç yıl devam etti. 1936 yılında İstanbul'a gelerek Tıp Fakültesi'ne başvurdu; yapılan mülakat sonucu beşinci sınıfa kabul edildi ve 1938'de birincilikle mezun oldu.

Doğramacı'nın hayatı, eniştesi Dr. Lütfü Kırdar'ı ziyaret eden Ankara Numune Hastanesi Çocuk Kliniği Şefi Prof. Dr. Albert Eckstein ile tanışınca değişti. Albert Eckstein, Manisa Valisi Dr. Lütfü Kırdar'ın verdiği yemekte, İhsan Doğramacı'ya ihtisas yapıp yapmayacağını sordu. Onun yanıtı, "Düşünmüyorum. Bir kasabaya yerleşip orada doktorluk yapmak istiyorum" oldu. Ancak, Eckstein, genç doktoru ikna etti ve yanına alarak Anadolu çocuklarının sağlık sorunlarına ilişkin raporuna yardımcı olmasını sağladı. Doğramacı, daha sonra onun yanında başladığı uzmanlık eğitimini 1940 yılında tamamladı.

1942 yılında Bağdat Amerikan Kız Koleji öğrencisi Ayser Hanım ile evlendi. Ayser Hanım'ın annesi, Kafkasyalı mücahit Şeyh Şamil'in kuzeni Osmanlı Ordusu Müşiri Dağıstanlı Mehmed Fazıl Paşa'nın kızıydı. Babası 1930'larda Irak başbakanı olarak görev yapmış olan Hikmet Süleyman Bey ise, 1909'daki 31 Mart isyanını bastırdıktan sonra İmparatorluğun sadrazamlığına getirilen ve 1913'te bir suikaste kurban giden Mahmud Şevket Paşa'nın 30 küsur yaş küçük kardeşiydi. Ayser ve İhsan Doğramacı'nın üç çocuğu oldu: Şermin, Ali ve Osman.

Doğramacı daha sonra, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1945-1946 yıllarında Harvard Üniversitesi'nde (Massachusetts General Hastanesi'nde altı ay, Boston Çocuk Hastanesi'nde dokuz ay) ve 1946-1947 yıllarında St. Louis'teki Washington Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı. 1947 yılında ailesiyle birlikte Ankara'ya yerleşti. 1947-1949 yıllarında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı, 1949'da doçent, 1955'te profesör oldu.

Doğramacı ABD'de mesleki bilgilerini artırırken, Ankara'da özel bir çocuk sağlığı merkezi kurma fikrini de geliştirdi ve 1951 yılında bu konuda bir proje hazırlayarak yayımladı. Bu projeye göre Ankara'da kurulacak çocuk sağlığı merkezinin bölgedeki çocuk sağlığı hizmetlerini düzeltmesi, halk sağlığı hizmetlerine ağırlık veren modern teknolojinin uygulandığı bir merkez olması, ülkemizin çocuk sağlığı sorunlarına çözüm getirecek araştırmaları desteklemesi, bunun yanı sıra bir eğitim merkezi ve diğer hastaneler için bir başvuru merkezi olması amaçlanıyordu. Bu hizmetler daha sonra yurt çapına yaygınlaştırılacak, zamanla diğer Orta Doğu ülkelerine götürülecekti. Yurt içinden ve dışından sağlanan yardımlarla bu proje yalnızca iki yıl sonra gerçekleşmeye başladı.

1954 yılında Ankara Üniversitesi'nde İhsan Doğramacı'nın başkanlığında Çocuk Sağlığı Enstitüsü kuruldu. Yeni kurulan Enstitü Cebeci semtinde kiralanan bir gecekonduun iki odasında haftada dört gün poliklinik olarak çalışmaya başladı. Aynı yıl Hacettepe Çocuk Sağlığı Enstitüsü'ne bağlı Hacettepe Çocuk Hastanesi'nin temeli atıldı. 1958'de Doğramacı, Hacettepe Çocuk Sağlığı Enstitüsünü ve Çocuk Hastanesini kurma çabalarını tamamlamış oldu.

Bu enstitüye 1961'de Türkiye'nin ilk Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu ile Türkiye'nin ilk Hemşirelik Yüksekokulu, 1962'de yine Türkiye'nin ilk Diyetetik ve Beslenme Yüksekokulu eklendi. Ardından Ankara Üniversitesi'nde ikinci bir tıp fakültesi olarak Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesini ve Dış Hekimliği Yüksekokulunu kurma çalışmalarına başladı. 1963'te Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı oldu. Fakülte'de uygulanan "entegre" tıp eğitimi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için örnek oldu.

Doğramacı, 1963-1965 yılları arasında Ankara Üniversitesi Rektörlüğü, 1965-1967 yıllarında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığı görevlerinde bulundu. 1967 yılında Hacettepe Tıp Fakültesi ile Çocuk Sağlığı Enstitüsüne bağlı yüksekokulları birleştirerek yeni bir üniversite oluşturdu: Hacettepe Üniversitesi. 1975 yılına dek, bugün Türk yükseköğretiminde çok önemli bir yere sahip olan bu üniversitenin rektörlüğünü yürüttü. Bu arada 1963'te Erzurum Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin, 1973'te Karadeniz Üniversitesi Trabzon Tıp Fakültesi'nin kuruluşuna katkıda bulundu. Hacettepe Üniversitesi'ndeki rektörlük süresi bittiğinde, Paris Descartes (Paris V) Üniversitesi'nden gelen teklifi kabul ederek 1976-1977 yıllarında konuk pediatri profesörü olarak çalıştı.

1969-1981 yıllarında Avrupa Üniversiteleri Rektörleri Konferansı Daimi Komitesi Üyesi olarak görev yapan Doğramacı, 1980 yılında, Türkiye'deki yükseköğretim sistemini düzenleyecek yeni bir yasanın hazırlıklarına danışmanlık yapmak üzere Türkiye'den davet aldı. Onun yükseköğretim reformu önerileri arasında, doğrudan Cumhurbaşkanlığına bağlı bir Yükseköğretim Kurulu'nun oluşturulması da bulunuyordu. İhsan Doğramacı, 1981 yılı sonunda bu kurulun ilk başkanı olarak atandı ve 1992'ye kadar bu görevi sürdürdü. Bu yıllarda Uluslararası Yükseköğretim Konferansı'nda (ICHE) Yönetim Kurulu üyeliği, 1981-1992 yıllarında Yönetim Kurulu Başkanlığı yaptı. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı döneminde 1981'de Kayseri Erciyes Üniversitesi, 1992'de Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi ve Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nin kuruluşuna katkıda bulundu. Doğramacı, Türkiye'de yükseköğretimin

gelişmesine öncülük ederken uluslararası bir dil olan müziğin ve sanatın eğitimine de büyük önem verdi.

Vakıflar tarafından kâr amacı gütmeyen yükseköğretim kurumlarının açılabilmesi, 1982 Anayasası'yla hükme bağlanınca, Doğramacı 1984'te, ülkedeki vakıf üniversitelerinin ilki olan Bilkent Üniversitesi'ni kurdu ve üniversitenin Mütevelli Heyeti başkanı oldu. Doğramacı, Bilkent Üniversitesi'nin kuruluş amacını eğitim kalitesi, bilimsel araştırma ve yayınları ile kültür ve sanat faaliyetleri açısından dünyanın önde gelen üniversitesi olarak belirleyip adını 'Bilim Kenti'nin kısaltılmışı olan Bilkent koymuştu.

Doğramacı, 1946'da henüz 31 yaşındayken Dünya Sağlık Örgütü'nün kuruluşunda görev aldı ve örgütün Anayasası'nı imzalayanlardan biri oldu. Türkiye'ye dönüşünün ardından, Dünya Sağlık Örgütü kendisinden dünyanın çeşitli bölgelerinde yeni tıp ve sağlık bilimleri okullarının kuruluşu ile ilgili danışmanlık yapmasını istedi. Doğramacı, Kanada Quebec'te Sherbrooke Üniversitesi'ne, Güney Amerika Brezilya'da Brasilia Üniversitesi'ne, Afrika Nijerya'da Ife'ye ve Kamerun'da Yaunde'ye bizzat giderek buralarda tıp merkezlerinin ve okullarının kurulmasına öncülük etti.

Dünya Sağlık Asamblesi'nde 1976-1981 yılları arasında Türkiye Delegasyonu Başkanlığını yaptı. 1976'da Avrupa Bölgesi Ülkeleri Başkanı ve Dünya Sağlık Asamblesi'nin ikinci Başkanı olarak görev aldı. 1979-1982 yılları arasındaki Dünya Sağlık Örgütü Yönetim Kurulu üyeliğinin yanı sıra örgütün birçok danışma komitesinin üyeliklerinde bulundu: Tıp Araştırma Komitesi Danışma Kurulu üyesi (1979-1982), Ana Çocuk Beslenmesi Danışma Kurulu üyesi (1979-1984), Ana Çocuk Sağlığı Programları Danışma Kurulu üyesi (1982-1983).

Doğramacı'nın aktif olarak katkıda bulunduğu kurumlardan biri de 1959-1999 yılları arasında yönetim kurulunda görev yaptığı UNICEF idi. Program Komitesi'ne üç dönem, Yönetim Kurulu'na iki dönem başkan seçildi. Türkiye'de 1958-2003 yılları arasında UNICEF Millî Komitesi başkanlığını yürüten Doğramacı, 2003'ten sonra komitenin onursal başkanlığı görevine getirildi.

Doğramacı, 1968 yılında, çocuk sağlığı alanında hizmet veren önemli bir kuruluş olan Uluslararası Pediatri Kurumu'nda (IPA) başkan

seçildi ve 24 yıl boyunca başkan (1968-1977) ve genel direktör (1977-1992) olarak görev aldı, 1992 yılında da kurumun yaşam boyu onursal başkanı oldu. 1993 yılında IPA'ya bağlı bir kuruluş olan Türk Dilli Ülkeler Pediatri Cemiyetleri Birliği'nin (UNPSTR) kurucu başkanı oldu, daha sonra yaşam boyu onursal başkanı seçildi.

Doğramacı, UNICEF Yönetim Kurulu Başkanlığı sırasında Paris'teki Uluslararası Çocuk Merkezi'nin (ICC) Danışma Kurulu üyesi oldu; bu görevini 1970'ten 1984'e kadar sürdürdü. Elli yıllık varlığının ardından 1999'da feshedilen merkezi Ankara'ya taşıyarak 2006 yılına kadar başkanlığını bizzat yürüttü, daha sonra da onursal başkanı oldu.

Bunların dışında 1982-2010'da Uluslararası Çocuk Konuları Araştırma Merkezi Onursal Bilim Danışmanlığı, 1983-2010'da Franceville Uluslararası Tıp Araştırmaları Merkezi Onur Kurulu üyeliği, 1986-1999'da İslam Tarih, Sanat ve Kültürü Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu üyeliği, 1997-1998'da IPA / UNICEF / WHO / FIGO / UNFPA Task Force Başkanlığı, 2000-2010'da Brock Chisholm Uluslararası İnsani Tıp Kurumu Yönetim Kurulu üyeliği görevlerinde bulundu.

Çocuk sağlığı ve hastalıkları, halk sağlığı ve tıp eğitimi dallarında, ulusal ve uluslararası mesleki dergilerde yayımlanmış 100'den fazla makalesi bulunan Doğramacı'nın yazarı olduğu kitap bölümleri şunlardır: "Care of Mother and Child", *Health of Mankind*. Londra: Churchill, 1967; "Child labour: an overview", *Child Labour: A Threat to Health and Development* (Iketsenseng Series on the Health and Welfare of Children, No. 1), Cenevre: Defence for Children, 1981, 1985; "Ethical considerations in the advancement of medical science and technology as reflected in research in pediatrics", *Medical Science and the Advancement of World Health*, New York: Praeger, 1985; "Metabolic disorders", "The abdomen and the gastrointestinal tract", ve "The genito-urinary system", *Pediatrics*. Boston: Little, Brown and Co., 1969, 1975, 1984, 1990; "Porphyrias and porphyrin metabolism", *Advances in Pediatrics*, Cilt XIII, Chicago: Year Book Medical Publishers, 1964; "Probleme von auslaendischer Arbeitnehmer", *Die Kinder auslaendischer Arbeitnehmer* (Fortschritte der Sozialpediatrie), Cilt 5, Münih, Viyana, Baltimore: Urban und Schwarzenberg, 1980.

Doğramacı'nın *Annenin Kitabı* adlı eseri ilk kez 1952 yılında yayımlandı; kitabın 15. baskısı 2003 yılında yapıldı (Ankara: Meteksan). Ülkemizde neonatoloji alanında yazılmış ilk monografik eser olan *Prematüre Bebek Bakımı* 1954 yılında yayımlandı (Ankara: Örnek Matbaası). Bunların dışında *Günümüzde Rektör Seçimi ve Atama Krizi: Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimine Bir Bakış* adlı kitabının ilk baskısı 2000; gözden geçirilmiş, güncellenmiş baskısı 2007 yılında yapıldı (Ankara: Meteksan).

Doğramacı, *The Turkish Journal of Pediatrics* ile *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*'nin kurucusu oldu; 1958-1993 yılları arasında editör olarak görev yaptığı bu dergilerin yaşam boyu onursal editörü idi. *Clinical Pediatrics* (Philadelphia, Pennsylvania) dergisinde 1963-1980 yıllarında danışman editör, *Bulletin of the International Pediatric Association* (Ankara) dergisinde 1975-1985 yıllarında editör olarak çalıştı.

İhsan Doğramacı'nın yaşamı ve gerçekleştirdikleri hakkında yazılmış kitaplar çeşitli ülkelerde değişik dillerde yayımlandı. Biyografisinin yer aldığı uluslararası yayınlar şunlardır: *2000 Outstanding Intellectuals of the 21st Century*, *Dictionary of International Biography*, *International Medical Who's Who*, *International Scholar's Directory*, *International Who's Who of Intellectuals*, *Men of Achievement*, *Minerva*, *The International Who's Who*, *Türkiye'de Kim Kimdir?*, *Two Thousand Men of Achievement*, *Who's Who in Europe*, *Who's Who in Medicine and Healthcare*, *Who's Who in the Middle East and North Africa*, *Who's Who in the World*.

Hayatı ve başarıları konusunda yazılmış kitaplar: Muvaffak Akman, *Yaşamımda Hacettepe ve Sonrası: Bir Emekli Rektörün Anıları* (Yalova: Emek Ofset, 1995; 2. baskı Ankara: Meteksan, 1997); Celal Ertuğ, *Türkiye'de ve Dünyada İhsan Doğramacı Olayı* (İstanbul: Komat Matbaacılık, 1996; Azeri Türkçesine de çevrildi); Erdoğan Okyay, *İhsan Doğramacı ve Çağdaş Üniversite* (Ankara: Sevda Cenap And Müzik Vakfı Yayınları, 2006; gözden geçirilmiş 2. baskı 2007); Şinasi Özsoylu, *İhsan Doğramacı ile 40 Yıl* (Ankara: Özkan Matbaacılık, 1995); Sir Horace Phillips, *İhsan Doğramacı: A Remarkable Turk* (York: Wilton 65, 1997; 2. baskı 1998; Fransızca, Almanca, Rusça ve Lehçeye çevrildi); Tomris Türmen ve Jane G. Schaller, *Children in His Heart, Youth on His Mind: Tributes to İhsan Doğramacı in Honour of His Sixty-Five Years of Service to Child Health and Education* (Gönlünde Çocuklar, Aklında Gençler:

Çocuk Sağlığına ve Eğitime Verdiği Altmış Beş Yıllık Hizmetin Onuruna İhsan Doğramacı'ya Armağan) (York: Wilton 65, 2003); Murat Yurdakök ve Gülsev Kale, *Hocabey ile Anılar* (Ankara: Alp Ofset Matbaacılık, 2006). Bu kitapların dışında başta Adnan Saygun olmak üzere, değerli besteciler, kendisine sonatlar, senfonik eserler ve senfoniler ithaf etti.

İhsan Doğramacı'ya 1978 TÜBİTAK Hizmet Ödülü, 1981 Léon Bernard Vakfı Ödülü (WHO), 1986 Christopherson Ödülü (Amerikan Pediatri Akademisi), 1995 Maurice Pate Ödülü (UNICEF), 1995 Soranos Bilim ve Dostluk Ödülü (Yunanistan), 1997'de Herkes İçin Sağlık Altın Madalyası (WHO), 1998 Avrupa Konseyi Barış, Adalet ve Hoşgörü Ödülü (Franz Kardinal König ve Simon Wiesenthal ile paylaştı), 1999 Türkiye Sağlık ve Eğitim Ödülü, 2000 Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Üstün Hizmet Ödülü, 2004 Dr. Jushichiro Naito Uluslararası Çocuk Sağlığı Ödülü (Japonya), 2007 TBMM Onur Ödülü, 2009 Dünya Halk Sağlığı Dernekleri Federasyonu Dünya Sağlığında Mükemmeliyet Yaşam Boyu Başarı Ödülü ve 2009 Tıp Bilimleri İslami Kurumu Ödülü verildi.

Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Üstün Hizmet Madalyası, Azerbaycan Haydar Aliyev Ordeni, Azerbaycan İstiklal Ordeni, İran Hümayun Nişanı, Mısır Halk Meclisi Madalyası, Romanya Devlet Mükâfat Madalyası, Kristof Kolomb Nişanı (Dominik Cumhuriyeti), Duarte, Sánchez ve Mella Liyakat Nişanı (Dominik Cumhuriyeti), Finlandiya Aslanı Nişanı, Polonya Liyakat Nişanı, St. Mary Yurdu Nişanı (Estonya), Officier de la Légion d'Honneur (Fransa), Sevda-Cenap And Müzik Vakfı Onur Ödülü Altın Madalyası, Irak Yükseköğretim ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı Takdir Madalyası ve Paris Kenti Madalyası ile onurlandırıldı.

Doğramacı'ya Glasgow Üniversitesi (İskoçya), Nice Üniversitesi (Fransa), Nebraska Üniversitesi (ABD), Bağdat Üniversitesi (Irak), Guayaquil Üniversitesi (Ekvador), Santo Domingo Özerk Üniversitesi (Dominik Cumhuriyeti), Ayn-Şems Üniversitesi (Mısır), Helsinki Üniversitesi (Finlandiya), Soka Üniversitesi (Japonya), Bakü Devlet Üniversitesi (Azerbaycan), Azerbaycan Tıp Üniversitesi (Azerbaycan), De Montfort Üniversitesi (İngiltere), Doğu Akdeniz Üniversitesi (KKTC), Ulusal İslam Üniversitesi

(Hindistan), Roma-La Sapienza Üniversitesi (İtalya), Case Western Reserve Üniversitesi (ABD) ile Anadolu, Boğaziçi, İstanbul, Marmara Üniversiteleri de dâhil olmak üzere Türkiye'nin on bir üniversitesinden Onursal Doktor Unvanı verildi.

Üyesi olduğu akademiler şunlardır: Alman Ulusal Bilimler Akademisi (Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina), Amerikan Pediatri Akademisi, Azerbaycan İlimler Akademisi, Fransa Ulusal Tıp Akademisi, Hindistan Ulusal Tıp Bilimleri Akademisi (Onursal Üye), Ürdün Âlü'l-Beyt Akademisi; üyesi olduğu mesleki dernekler ve eğitim kurumları: WHO Tıp Derneği (Onursal Üye), Hindistan Tıp Bilimleri Enstitüsü (Onursal Üye), Londra Kraliyet Pediatri ve Çocuk Sağlığı Koleji (Onursal Kurucu Üye), Londra Kraliyet Tıp Koleji, Paris Hastaneleri Tıp Derneği.

Doğramacı, 1958 yılında Türkiye Milli Pediatri Derneği'nin Kurucu Başkanı oldu ve 1984 yılına kadar bu görevde kaldı; daha sonra derneğin Onursal Başkanı oldu. Ayrıca ABD, Almanya, Arjantin, Avustralya, Avusturya, Bulgaristan, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, Fas, Finlandiya, Fransa, İngiltere, İspanya, İsveç, Japonya, Kazakistan, Kırgızistan, Meksika, Özbekistan, Polonya, Tunus, Türkmenistan ve Ürdün pediatri derneklerinin onursal üyesi oldu.

Doğramacı, Türkiye'de, aralarında Bilkent'in de bulunduğu birçok eğitim kurumu ve hastaneler açmış olan beş vakfın (Ankara'da kurulan İhsan Doğramacı Vakfı, İhsan Doğramacı Eğitim Vakfı, İhsan Doğramacı Bilim ve Araştırma Vakfı, İhsan Doğramacı Sağlık Vakfı ve Erbil'de kurulan İhsan Doğramacı Erbil Vakfı) kurucusu oldu. Bunların dışında, Dünya Sağlık Örgütü'ne armağan edilmiş bir vakıf olan İhsan Doğramacı Aile Sağlığı Vakfı, 1983'ten bu yana aile sağlığı alanında çalışan başarılı isimlere ödüller vermektedir.

Doğramacı, iş dünyasında da çok iyi bir yönetici idi. Onun tarafından kurulan Bilkent Holding'in ilk şirketi Dilek İnşaat, 1968'de faaliyete geçti. Ardından bugünkü TEPE Mobilya, TEPE Home ve TEPE İnşaat'ın temeli olan TEPE Ağaç Metal ve İnşaat 1969'da hizmete girdi. Bilkent Holding'in iştirakleri arasında Meteksan Savunma Sanayii, TAV ve Havaş da bulunuyor. Bugün Bilkent Holding çatısı altında iştiraklerle birlikte 40'ı aşkın şirket faaliyet gösteriyor. İnşaat, sanayi, bilgi ve iletişim teknolojileri,

yatırım ve hizmet sektörlerinde faaliyette bulunan şirketlerin ve Bilkent Holding'in sahibi Bilkent Üniversitesi.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ve Başbakanlığı görevleri için teklifler alan Doğramacı, sağlık ve eğitim konularındaki çalışmalarına odaklanması gerektiği inancıyla bu teklifleri kabul etmedi. Gerçek bir dünya vatandaşı olan Doğramacı'nın bildiği yabancı diller arasında Almanca, Arapça, Farsça, Fransızca ve İngilizce bulunmaktaydı.

"Hocabey" lakabıyla tanınan İhsan Doğramacı, çoklu organ yetmezliği tanısıyla 9 Kasım 2009'dan beri tedavi gördüğü Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nde 25 Şubat 2010 Perşembe günü yaşamını yitirdi. Doğramacı için 27 Şubat günü sabah Hacettepe Üniversitesi'nde, öğleden sonra Bilkent Üniversitesi'nde anma

törenleri yapıldı. Doğramacı, 28 Şubat günü Kocatepe Camii'nde öğle namazından sonra düzenlenen devlet töreninin ardından babası için yaptırdığı Doğramacızade Ali Paşa Camii'ndeki anıt mezara defnedildi.

Yüzyıla yakın yaşamı boyunca çocukların sağlığı ve gençlerin eğitimiyle ilgilenen bir deha olan İhsan Doğramacı, insan sevgisi ve ufukların ötesini gören ileri görüşlülüğü ile sadece Türkiye'ye değil dünyanın pek çok ülkesine verdiği hizmet ve sunduğu katkılarla, sağlık, eğitim ve bilim için yarattığı kurumlarla daima hatırlanacaktır.